

Artemenko A. Wages in the structure of social and labor sphere

In the article the condition and main directions of improvement of the labour market in the conditions of market economy. The main component of the labour market the labour market among the main component of which is labor costs. With the cost of labor is organically bound, its price and economic nature of wages. The cost of labor is determined by the value of means of life that will ensure simple reproduction of the worker.

The need for research on the effectiveness of wages caused by the development and expansion of business and market relations. The formula of the efficiency wage can be represented as the ratio of established products (outcome, impact) to be paid on the production of wages, that is, as зарплата returns.

Keywords: *cost of living, wages, debt, wages, productivity, labor, function of wages.*

Рецензент – Красноручький О.О. д.е.н., професор

УДК 631.16:636.2.034

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

ГРЖЕВА О.М., К.Е.Н.,

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Молочне скотарство є провідною галуззю сільського господарства, адже воно забезпечує населення цінними харчовими продуктами, надає сировину для легкої промисловості, а також цінні органічні добрива для рослинництва. Зважаючи на те, що зараз молочне скотарство переживає затяжну кризу, то подальший розвиток молочного скотарства пов'язаний із вирішенням цілої низки проблем різного рівня. Перш за все це стосується організації селекційно-племінної роботи та відтворення стада, інтенсивного кормовиробництва та повноцінної годівлі, освоєння промислових технологій, впровадження прогресивних форм організації та матеріального стимулювання праці та ін. Подальше підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробництва молока можливе лише на основі послідовної інтенсифікації галузі.

Україна має всі можливості для того, щоб виправити стан, який склався, та відновити своє місце у світовому розподілі праці по виробництву молока. Для цього розвиток галузі молочного скотарства необхідно переорієнтувати на крупно товарне виробництво з використанням інтенсивних факторів росту. Тому дослідження всіх цих процесів і явищ є актуальною проблемою дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам інтенсифікації як чинника підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробництва молока присвячені дослідження багатьох авторів, серед яких слід відзначити Анічина Л. М., В.І. Бойка, В.Н. Зимовця, М.Г. Коржинського, О.А. Козака, О.А. Лозу, П.Т.Саблука та ін. Дослідники розглядають коло питань, які є складовою частиною проблеми інтенсифікації молочного скотарства і підвищення ефективності виробництва молока. Підкреслюється необхідність переорієнтувати розвиток галузі на інтенсивні фактори росту.

Проблемні питання інтенсифікації молочного скотарства зумовили необхідність здійснення подальшого наукового пошуку, базуючись на науковій платформі та керуючись передовим досвідом.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є вивчення місця та ролі інтенсифікації молочного скотарства в підвищенні ефективності виробництва молока.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтенсифікація сільського господарства охоплює всі найважливіші сторони діяльності підприємств. Як об'єктивний і закономірний процес вона здійснюється в певних умовах і залежить від рівня розвитку продуктивних сил, матеріально-технічної бази, науки, техніки і технології виробництва, а також природних умов.

Під факторами інтенсифікації, на наш погляд, слід розуміти умови, при яких відбувається процес виробництва. Шляхи інтенсифікації охоплюють весь комплекс заходів, спрямованих на підвищення рівня інтенсивності сільськогосподарського виробництва на основі використання існуючих факторів.

Основним фактором розвитку інтенсифікації, в багатьох працях вважається науково-технічний прогрес, оскільки на його основі відбувається перетворення процесу виробництва з простого процесу праці в науковий процес, що ставить собі на службу сили природи і змушує їх діяти на службі людських потреб.

Передумовою для інтенсифікації виробництва, на думку Саблука П.Т. та В.І. Бойка, є збільшення капітальних вкладень та інших ресурсів у сільське господарство. Вони вважають, що

інтенсифікація виробництва означає таке розширене відтворення в галузі, при якому приріст продукції забезпечується за рахунок постійного якісного поліпшення технології на основі досягнень науки і техніки, а матеріальною основою цього процесу є збільшення капітальних вкладень, зростання основних і оборотних виробничих Γ них фондів та інших ресурсів [8].

Поряд з факторами, що втілюють в собі додаткові вкладення, деякі економісти вважають за необхідне, до факторів інтенсифікації відносити інші соціально-економічні умови розвитку народного господарства: розвиток галузей промисловості, що виготовляють для сільського господарства засоби виробництва, рівень розвитку сільськогосподарського виробництва, оснащеність сільського господарства засобами виробництва, рівень кваліфікації кадрів та ін.

І.А. Мінаков фактори інтенсифікації сільського господарства пропонує об'єднувати в три групи:

1) фактори, що визначають ріст і стійкість врожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин на основі використання їх біологічного потенціалу. До цієї групи в землеробстві відносяться - застосування добрив, вдосконалення агротехнічних прийомів насінництва, використання нових високоврожайних сортів рослин, зрошення та ін; у тваринництві - зміцнення кормової бази, плеєнна і ветеринарна робота, поліпшення умов утримання тварин та ін;

2) фактори, що забезпечують зниження витрат праці на обробку сільськогосподарських культур та утримання худоби. До них відносяться - комплексна механізація та електрифікація сільськогосподарського виробництва, вдосконалення організації та оплати праці;

3) чинники, що створюють сприятливі умови для ефективного використання виробничих ресурсів (земельних, матеріальних і трудових), прискорення впровадження досягнень науково-технічного прогресу. До цієї групи відносять поглиблення спеціалізації, концентрація і кооперація сільськогосподарського виробництва, вдосконалення форм власності і господарювання, економічного механізму функціонування сільських товаровиробників, поліпшення умов праці та відпочинку працівників [7].

Оскільки головним засобом виробництва в сільському господарстві, а отже, і об'єктом інтенсифікації є земля, виробництво тут протікає під впливом економічних і природно-біологічних процесів, не збігаються робочий період і період виробництва, існує сезонність виробництва, виробництво ведеться на великих територіях,

на нього впливають різноманітні природні фактори, призводять до необхідності використання диференційованого підходу до вирішення питань інтенсифікації виробництва.

Залежно від походження та ролі у процесі інтенсифікації всі фактори, що зумовлюють даний процес, об'єднуються в окремі групи. Серед них важливе місце посідають природні ресурси, використання яких залишається поки що на низькому рівні й досягає в середньому, як зазначає М.С.Вітков, не більше 5-10%. Решта 90-95% наявних природних ресурсів практично безповоротно втрачається для людини. Адже саме у процесі виробництва проявляється органічний зв'язок проблеми раціонального використання природних ресурсів із проблемою охорони навколишнього природного середовища від забруднення. За цих умов необхідне впровадження безвідходних технологій з рециркуляцією природних ресурсів, тобто з регенеруванням їх багаторазового використання[4].

До найважливіших, найактивніших факторів інтенсифікації аграрного виробництва, як відомо, належать технічні засоби, застосування яких, як правило, знаходиться у тісному взаємозв'язку з використанням природних факторів.

Техногенні фактори інтенсифікації аграрного виробництва мають два різновекторні завдання – одне полягає у зменшенні затрат праці на одиницю продукції, а друге – у досягненні оптимальних умов зовнішнього середовища для забезпечення необхідних вимог вирощування сільськогосподарських тварин. Сприятливі природно-кліматичні умови створюють реальні можливості підвищити ефективність застосування технологічних факторів, оптимізувати навколишнє природне середовище. І навпаки, при екстремальних нерегульованих факторах для виробництва продукції скотарства (недостатньому селекційному забезпеченню, відсутності необхідного забезпечення поживними речовинами в кормових раціонах, недостатності вигулу тварин) техногенні чинники дають можливість лише частково оптимізувати довкілля.

Основним обмежувальним засобом широкого використання техногенних факторів інтенсифікації виробництва продукції скотарства є недостатність енергоресурсів і матеріально-технічної бази для їх застосування. Тому важливого значення набуває комплексне використання техногенних та природних факторів.

В окрему важливу групу об'єднуються соціальні фактори інтенсифікації аграрного виробництва, що суттєво впливають на виробничі процеси. Це зумовлюється тим, що використання техногенних факторів безпосередньо пов'язане з трудовою діяльністю

людей, з рівнем володіння їх технічними засобами, зі ступенем раціональної організації праці, з економічною заінтересованістю працівників сільського господарства в результатах виробничої діяльності.

Отже, при застосуванні кращих за якістю й ефективніших соціальних факторів діяльності досягається економія робочого часу, підвищення продуктивності праці. У цьому, як зазначав Л.М.Анічін, полягає найбільш глибока соціально-економічна сутність інтенсифікації. Соціальні фактори мають діяльний характер, а їхнє включення в раціональну інтенсифікацію проявляється через вплив на продуктивність праці й ефективність виробництва [1].

Природні, техногенні та соціальні фактори інтенсифікації діють комплексно, у взаємозв'язку, що вимагає обґрунтованого підходу до розкриття сутності їх взаємодії при розробленні й реалізації державних програм розвитку агропромислового виробництва.

Для розвитку інтенсифікаційних процесів важливою складовою повинен стати інформаційний фактор, який поки що недостатньо досліджений і має дискусійний характер. Сутність його, на наш погляд, полягає в тому, що на основі наукової та статистико-економічної інформації створюються можливості вибору найефективніших варіантів забезпечення виробничих процесів за умов значної економії матеріально-технічних ресурсів.

Таким чином, викладене вище слугує підставою для певних висновків:

- інтенсифікація аграрного виробництва має багатофакторний характер свого розвитку й тому вимагає комплексного, системного підходу до його дослідження;

- важливим напрямом інтенсифікації аграрного виробництва є застосування прогресивних технологій з метою підвищення рівня використання природних ресурсів із рециркуляцією, тобто з регенеруванням їх багаторазового використання;

- раціональне розміщення сільського господарства, тобто розподіл виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції по території країни. Доцільність розміщення сільського господарства зумовлюється природними й економічними факторами, які певною мірою сприяють виробництву ти чи інших видів продукції. Оскільки для розвитку галузі скотарства необхідним є як наявність пасовищ, так і ринки збуту продукції, тому розміщується скотарство переважно близь населених пунктів;

- техногенні фактори, які відіграють визначальну роль в інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, слід

спрямовувати на виконання двох різновекторних завдань – скорочення затрат праці й забезпечення оптимальних умов зовнішнього середовища для виробництва м'яса та молока;

- при цьому важливо забезпечити комплексний підхід до використання техногенних і природних факторів;
- необхідно значно підвищити роль соціальних факторів в інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, створити умови для економічної заінтересованості працівників у розвитку аграрного сектору економіки.

Факторами підвищення рівня економічної ефективності інтенсифікації виробництва в аграрних підприємствах є наступні:

- формування оптимального рівня забезпеченості технологічного процесу виробничими ресурсами;
- формування оптимальних співвідношень між окремими складовими ресурсного потенціалу підприємства (між основними і оборотними фондами, силовими і робочими машинами, поголів'ям тварин і кормовою базою та ін.);
- паритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію;
- впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу;
- використання добрив, засобів захисту рослин і тварин;
- рівень технології і організації виробництва;
- інвестиційний клімат;
- державна аграрна політика [4].

Основними стратегічними напрямками інтенсифікації виробництва молочної продукції в аграрних підприємствах у сучасних умовах, як зазначає Г.П.Котенджи, можуть бути: залучення інвестиційних ресурсів, розвиток спеціалізації і концентрації виробництва до оптимальних розмірів; нові підходи до розвитку підприємницької діяльності; розвиток виробництва на інноваційній основі шляхом застосування нових порід тварин, техніко-технологічна переоснащеність виробництва; диверсифікація виробництва і розвиток на цій основі внутрішньогосподарських виробничих відносин й обслуговуючої та збутової кооперації, ефективний менеджмент; прогресивні форми організації і оплати праці [6].

Послідовна інтенсифікація процесу виробництва продукції молочного скотарства на основі вдосконалення і раціонального використання всіх його чинників зазвичай забезпечує високі його результати. При цьому темпи зростання виробництва продукції можуть перевищувати темпи додаткових витрат. Інтенсифікація всебічно впливає на розвиток сільського господарства, створює нові

можливості підвищення економічної ефективності виробництва.

Наші власні дослідження показали, що підвищення економічної ефективності виробництва молока в умовах інтенсифікації залежить від дії чотирьох окремих груп чинників (рис. 1).

В сучасних умовах висока ефективність інтенсифікації досягається, якщо вона здійснюється комплексно, шляхом побудови ефективного механізму. Досягнення високих показників продуктивності молочної худоби можливо завдяки широкому розповсюдженню районованих порід, удосконалення селекційно-племінної роботи, більш повного використання генетичного потенціалу стада, організації інтенсивного кормовиробництва та повноцінної годівлі тварин, впровадження ресурсозберігаючих технологій та прогресивних форм організації і матеріального стимулювання праці.

Рис. 1. Класифікація чинників та їх вплив на інтенсифікацію молочного скотарства

Важливим напрямом інтенсифікації молочного скотарства є збереження і подальший розвиток крупних спеціалізованих молочних господарств. Дана галузь володіє меншою в порівнянні з іншими

галузями гнучкістю, що в умовах нестабільних цін на ресурси та готову продукцію робить виробництво молока ризикованим заняттям для фермерів, особливо при скороченні державної підтримки у формі субсидій та дотацій. Саме тому молочне скотарство не набуло широкого розвитку у фермерських господарствах. До того ж воно є однією з найбільш трудомістких, капітало- та фондомістких галузей.

Функціонування економічного механізму базується на принципах, основними з яких є: принципи адекватності, комплексності, адаптації, компетенції та забезпечення інформацією, акумуляції, цільового використання коштів та ін. На нашу думку, до них доцільно додати принцип законності – чітка відповідність функціонування механізму існуючій нормативно-правовій базі; принцип плановості – механізм має бути націлений на досягнення не лише поточних, а й довгострокових завдань; принцип безперервності, що полягає у створенні таких умов розвитку аграрного сектору, за яких досягається безперервність функціонування суб'єктів галузі.

Отже, формування економічного механізму в молочному скотарстві має враховувати не лише особливості галузі, а і його єдність і залежність від механізмів молокопродуктового підкомплексу та сільського господарства в цілому. Фактори внутрішньоекономічного середовища економічного механізму молочного скотарства об'єднані у дві групи, що формують: 1) рівень забезпечення та вдосконалення використання виробничих ресурсів; 2) організацію виробництва і планування діяльності галузі.

Література

1.Анічин Л. М. Інтенсифікація як запорука підвищення економічної ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / Л.М. Анічин, О. І. Гуторов, І. В. Галкіна // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучасва. Сер. : Економічні науки . - 2013. - № 8. - С. 79-84. -

2.Божидарнік Т. Подолання кризових явищ у молочному скотарстві: пріоритети державної підтримки та регіональні особливості [Текст] / Т. Божидарнік // Економіст. — Київ, 2013. — № 12 (326). — С. 52-54.

3.Бойко В.І. Молочне скотарство: проблеми і напрями його подальшого відродження / Бойко В.І., Коржинський М.П., Козак О.А// Економіка АПК. - 2004. - №12. - С.32-35.

4.Вітков М.С. Сутність і фактори інтенсифікації аграрного виробництва/М.С. Вітков // Економіка АПК. – 2011. – №1. – С.53-57.

5.Данкверт, А., Шичкин, Г. Экономическая эффективность производства молока и пути её повышения в России. // Молочное и мясное скотоводство.– 2014.- №5. – с.1-5.

6.Котенджи Г. П. Економічна ефективність виробництва коров'ячого та козиного молока [Електронний ресурс] / Г.П. Котенджи, І. В. Левченко, В. В. Нечипоренко, О. Б. Кисельов // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. - 2013. - № 2. - С. 142-144. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vddau_2013_2_35.pdf

7.Мінаков І.А. Економіка сільськогосподарського підприємства / І.А. Мінаков, Л.А. Сабетова, Н.І. Куликов та ін; Под ред. І.А. Мінакова.- М.: Колос, 2008. С. 528

8.Саблук П.Т., Бойко В.І. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні: Монографія / За ред. П.Т. Саблука, В.І. Бойка. – К. ННЦ ІАЕ, 2005. – 340 с.

9.Чепуль Ю. В. Суть та принципи формування економічного механізму/ Ю. В. Чепуль // Матеріали Між нар. наук. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених [«Економічні, екологічні та соціальні проблеми сталого розвитку аграрного сектора економіки»], (Харків, 1 – 3 жовтня 2008 р.).– Харків, 2008.– С. 92.

References

1.Anichyn L. M., Hutorov O. I., Halkina I. V. (2013). Intensyfikatsiia yak zaporuka pidvyshchennia ekonomichnoi efektyvnosti vyrobnytstva moloka v silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Intensification as key to improving the economic efficiency of milk production in in agricultural enterprises]. Visnyk KhNAU im. V. V. Dokuchaieva. No 8, pp. 79-84 [in Ukrainian].

2.Bozhydarnik T. (2013). Podolannia kryzovykh yavysheh u molochnomu skotarstvi: priorityety derzhavnoi pidtrymky ta rehionalni osoblyvosti [Overcoming the crisis in the dairy farming: priorities of state aid and regional features] Ekonomist — Economist. Kyiv, No 12 (326), p. 52-54 [in Ukrainian].

3.Boiko V.I., Korzhynskiy M.P., Kozak O.A. (2004). Molochne skotarstvo: problemy i napriamy yoho podalshoho vidrodzhennia [Dairy cattle: problems and directions for its further revival]. Ekonomika APK — Ekonomika agro-industrial complex. No 12, p. 32-35 [in Ukrainian].

4.Vitkov M.S. (2011). Sutnist i faktory intensyfikatsii aharnoho vyrobnytstva [The essence and factors intensifying of agricultural production] /M.S. Vitkov // Ekonomika APK – Ekonomika agro-

industrial complex. No 1, pp. 53-57 [in Ukrainian].

5. Dankvert, A., Shichkin, G. (2014). Ekonomicheskaya effektivnost' proizvodstva moloka i puti eyo povyshe- niya v Rossii [Economic efficiency of milk production and the ways of its increase in Russia]. Molochnoe i myasnoe skotovodstvo – Dairy and beef cattle. No 5, p. 1 [in Russian].

6. Kotendzhy H. P., Levchenko I.V., Nechyporenko V.V., Kyselov O.B. (2013). Ekonomichna efektyvnist vyrobnytstva koroviachoho ta kozynoho moloka [The economic efficiency of cow and goat milk]. Visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo ahrarnoho universytetu . No 2, pp. 142-144. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vddau_2013_2_35.pdf

7. Minakov I.A., Minakov I.A., Sabetova L.A. (et al.). (2008). Ekonomika silskohospodarskoho pidpriemstva [The economy of agricultural enterprise]. I.A. Minakova (Ed.). Moscow: Kolos, p. 528 [in Russian].

8. Sabluk P.T., Boiko V.I. (2005). Ekonomika vyrobnytstva moloka i molochnoi produktsii v Ukraini [The economy of milk and dairy products in Ukraine]. P.T. Sabluka, V.I. Boika (Ed). Kyiv: NNT's IAE, p. 340 [in Ukrainian].

9. Chepul Iu. V. (2008). Sut ta pryntsypy formuvannia ekonomichnoho mekhanizmu [The essence and principles of economic mechanism]. Kharkiv, 1 – 3 zhovtnia 2008 r.) Kharkiv, p. 92 [in Ukrainian].

Гіржева О.М. Напрями формування економічного механізму інтенсифікації молочного скотарства

Розглядаються вузлові питання інтенсифікації як головної умови і фактора підвищення ефективності і конкурентоспроможності виробництва молока. Основними напрямками вирішення цього завдання є відродження і розвиток крупних спеціалізованих господарств з організацією виробництва молока на основі ресурсозберігаючих промислових технологій.

Гиржева О.Н. Направления формирования экономического механизма интенсификации молочного скотоводства

Рассматриваются узловые вопросы интенсификации как главного условия и фактора повышения эффективности и конкурентоспособности производства молока. Основными направлениями решения этой задачи являются возрождение и развитие крупных специализированных хозяйств с организацией производства молока на основе ресурсосберегающих промышленных технологий.

Girzheva O. Directions of formation of economic mechanism of intensification of dairy cattle breeding

The basic aspects of intensification as the main condition and factor of milk-production efficiency and competitiveness growing are considered in the article. The recreation and development of large-scale specialized on milk-producing enterprises based on the industrial technologies are the main way of these problems solving

Рецензент: Красноручький О.О., д.е.н., професор.

УДК 65.011.3

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРОЕКТІВ ТЕПЛОГЕНЕРАЦІЇ ТА ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ НА БІОМАСІ

**ДУДНЄВА Ю.Е., КАНД. ЕКОН. НАУК, ДОЦЕНТ,
УКРАЇНЬСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Забезпечення енергетичної незалежності України є найбільш актуальним завданням сьогодення. Для вирішення цього завдання наша країна має усі необхідні ресурси та можливості. Одним з напрямів є широке використання відновлювальних джерел для виробництва теплової та електричної енергії.

На сьогодні частка відновлювальних джерел енергії в загальному постачанні первинної енергії в світі становить близько 13%, в тому числі біомаси - 10%. Біоенергетика в Євросоюзі вже становить 60% від обсягу споживання енергії, що виробляється за рахунок відновлювальних джерел.

Основним видом біомаси, що використовується для виробництва енергії, є тверда біомаса. Її частка в загальному обсязі споживання незмінно становить близько 70% [1]. Тверда біомаса забезпечує 16% загального обсягу генерації теплової енергії, що відповідає третьому місцю після природного газу (43%) та вугілля (28,5%). 74,6% біомаси, яка споживається для енергогенерації, використовується для виробництва тепла.

Україна має значний потенціал виробництва біомаси: відходи агрокультур (лушпиння соняшнику, солома та ін.) складають 25-30 млн. тн. на рік; відходи деревини (лісосічні залишки, відходи переробки деревини та ін.) - 3,5-4,5 млн. тн. на рік [1]. Щорічно обсяг